

СЕКЦІЯ 6. Екологічна політика та сталий розвиток України в рамках європейських ініціатив

УДК 657.6.012.16

Погорєлова Олена,
к.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку
та економічного аналізу,
Національний університет кораблебудування
імені Адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТАЛОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЕЮ ТА ҐРУНТОМ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Земля та ґрунти є основою для сталого розвитку сільського господарства, основних функцій екосистеми та продовольчої безпеки [1]. Вони є ключовими для підтримки життя на Землі.

За оцінками, поточні демографічні тенденції та прогнозоване зростання світового населення (понад 9 мільярдів до 2050 року) призведуть до 60-відсоткового збільшення попиту на продукти харчування, корми та клітковину до 2050 року. У сільськогосподарській сфері мало можливостей для розширення, за винятком деяких частин Африки та Південної Америки. Значна частина додаткової доступної землі непридатна для сільського господарства, а екологічні, соціальні та економічні витрати на її використання будуть дуже високими. Крім того, за оцінками ФАО,

25 % земель сильно деградовано, а ще 44 % – помірно деградовані внаслідок ерозії, засолення, ущільнення та хімічного забруднення ґрунтів [2].

Отже, основними викликами у досягненні продовольчої безпеки є фізична обмеженість основного фактора виробництва при постійній його деградації, що призводить до зменшення обсягу земель, придатних для сільгоспвиробництва. Деградація землі та виснаження ґрунту представляють реальну глобальну загрозу, що зростає, і включає низку процесів, зокрема: ерозію вітром, водою та в результаті обробки ґрунту, ущільнення, дисбаланс поживних речовин, втрату органічної речовини, підкислення, засолення та забруднення.

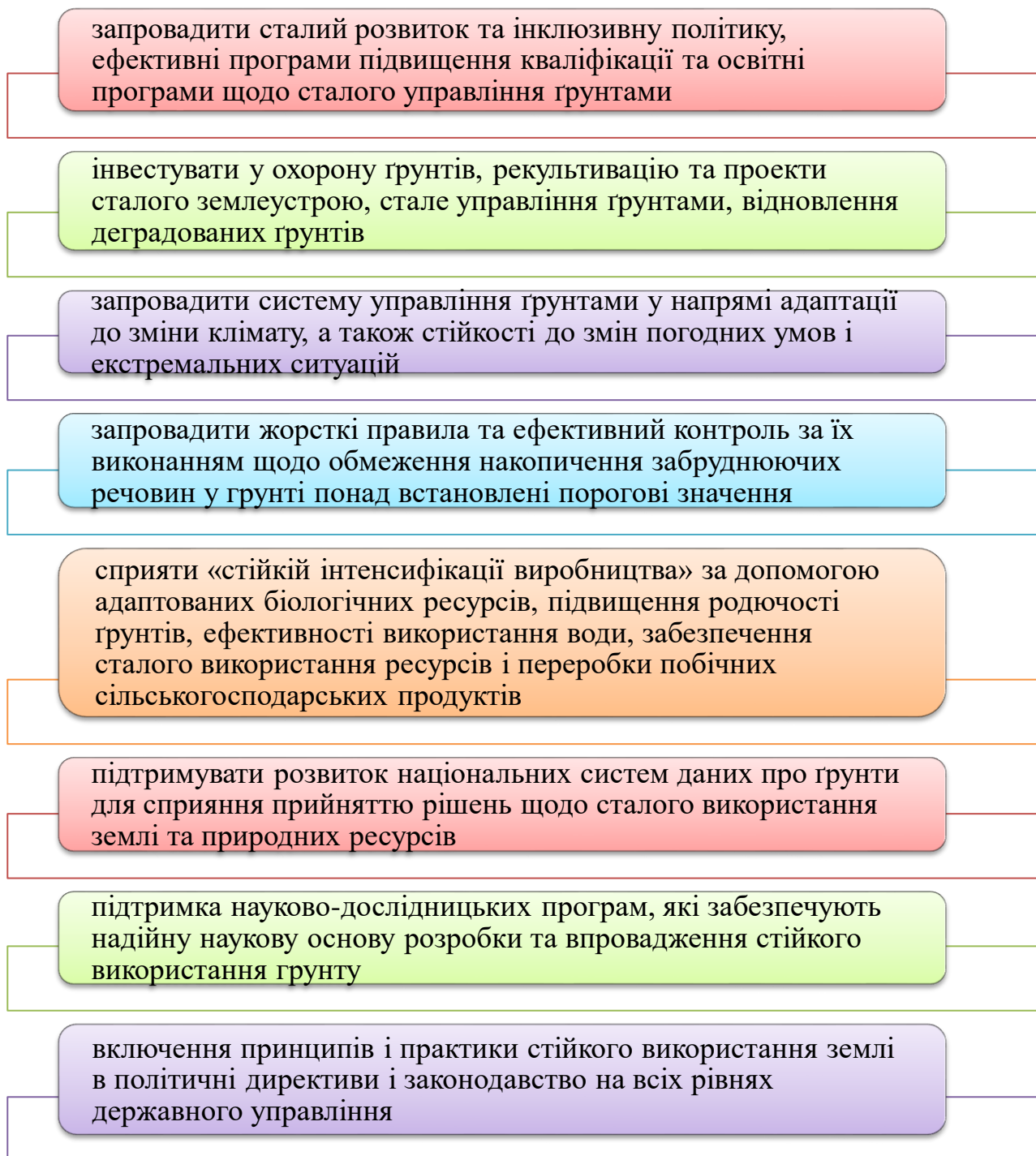
Виділяють декілька груп джерел забруднення ґрунту [3]:

- природні джерела (розсіяні елементи, радіонукліди, азбест природного походження, природні органічні забруднення);
- джерела забруднення ґрунтів у сільськогосподарських районах (пестициди, мінеральні та органічні добрива, стічні води для зрошення, пластикові матеріали, сільські відходи);
- джерела забруднення ґрунтів у містах (побутові відходи, міське та приміське сільське господарство, пестициди, аварійні витіки, дифузне забруднення, медичні відходи, електронні відходи);
- джерела забруднення ґрунтів та основні забруднювачі на територіях збройних конфліктів (звичайні вибухові речовини, ядерні вибухи, бойові хімічні речовини, залишки металу);
- джерела забруднення ґрунтів та основні забруднювачі у промислових і транспортних зонах (діяльність з видобутку корисних копалин та нафти, виробництво та переробка промисловості, енергетична та будівельна галузі, транспорт, аварії на виробництві).

Джерела забруднення ґрунту дуже різняться й варіюються від первинного сектора до кінцевих етапів життєвого циклу продуктів повсякденного використання. З цієї причини, щоб запобігти та

зменшити забруднення ґрунту, необхідно докладати більше зусиль для зменшення використання та виробництва токсичних хімікатів; регулювати та контролювати промисловість, щоб переконатися, що їхні викиди не вводять забруднювачі в навколишнє середовище, що системи виробництва та споживання рухаються до більш стійких схем, у яких скорочується виробництво відходів. Більші інвестиції також необхідні для відповідної обробки міських, промислових і токсичних відходів, включаючи переробку та стратегії вторинного життя, таким чином сприяючи більш циркулярній, стійкій і менш забруднюючій економіці.

Процеси деградації земель спричинені нестабільною практикою управління земельними ресурсами, яка є результатом різноманітних соціальних, економічних та управлінських факторів. Пошкодження ґрунту, що виникає внаслідок цього, впливає на засоби існування, функції екосистеми, продовольчу безпеку та добробут людей. Нинішні темпи деградації земель і ґрунтів, безсумнівно, поставлять під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої основні потреби, якщо ми не приймемо новий підхід до сталого управління ними. У Всесвітній хартії ґрунтів зазначено «Рациональне використання ґрунтів є одним з невід'ємних елементів сталого сільського господарства, а також є цінним інструментом регулювання клімату та шляхом до збереження екосистемних послуг та біорізноманіття» [4]. Таким чином, лише створення системи сталого управління землею та ґрунтом є основним імперативом забезпечення глобальної продовольчої безпеки. Рекомендації щодо сталого управління землею та ґрунтом на національному рівні узагальнено представлені на рисунку 1.

Рис. 1. *Рекомендації щодо сталого управління землею та ґрунтом на національному рівні*

*Систематизовано автором за даними [2-7].

Раціональне використання та управління землею та ґрунтами пов'язане з багатьма різними сферами сталого розвитку [8]. Існує нагальна потреба зупинити деградацію землі та виснаження

поживних речовин у ґрунті та створити основу для систем сталого управління землею та ґрунтом. Сприяння сталому управлінню землею та ґрунтами може сприяти здоров'ю ґрунтів і, таким чином, зусиллям із викорінення голоду, забезпечення продовольчої безпеки та стабільних екосистем.

Список використаних джерел:

1. Котикова О. І. Стійкий розвиток сільськогосподарського землекористування: методологічний аспект. *Економіст*. 2012. №2. С. 27-29.
2. FAO. Land and soils. Available at: <https://www.fao.org/sustainable-development-goals/overview/fao-and-the-2030-agenda-for-sustainable-development/land-and-soils/en/>
3. FAO and UNEP. *Global assessment of soil pollution – Summary for policy makers*. Rome, FAO. Available at: <https://doi.org/10.4060/cb4827en>
4. FAO. Revised World Soil Charter. Rome, FAO. Available at: <https://www.fao.org/3/I4965R/i4965r.pdf>
5. Eurostat. Land use overview by NUTS 2 regions. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LAN_USE_OVW_custom_5005765/default/table?lang=en
6. Бабич М.М., Котикова О.І., Погорелова О.В., Богославська А.В., Альбещенко О.С., Ягодзінська А.С. *Сталий розвиток сільського господарства – основа продовольчої безпеки України* : монографія. Миколаїв : НУК, 2022. 162 с.
7. Котикова О. (2022). The concept of food security on the basis of sustainable development of agricultural land use. *Bulletin of Agrarian Science of the Black Sea*. 2022. № 1 (26). DOI: 10.31521/2313-092X/2022-26(1)-4
8. Котикова О. І. Концепція стійкого розвитку сільськогосподарського землекористування в Україні. *Інноваційна економіка*. 2012. №6 (32). С. 22-28.